

32/1997. (XI. 5.) MKM rendelet

a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

A közoktatásról szóló – többször módosított – 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) 94. §-a (1) bekezdésének a) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. § (1) A nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai nevelést (a továbbiakban: kisebbségi óvodai nevelés) biztosító óvodák e rendelet 1. számú mellékleteként kiadott Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve figyelembevételével készítik el, illetve fogadják el nevelési programjukat.

(2) A nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelést és oktatást (a továbbiakban: kisebbségi iskolai nevelés és oktatás) biztosító iskolák a pedagógiai programjukat és a helyi tantervüket az e rendelet 2. számú mellékleteként kiadott Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve figyelembevételével készítik el, illetve fogadják el.

2. § (1) A nyelvoktató kisebbségi oktatást az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeinek elsajátításával egyidejűleg, vendégtanulói jogviszony keretében szervezik meg, ha a kisebbségi iskolai nevelés és oktatás megszervezésére a településen nincs lehetőség az ugyanazon kisebbséghez tartozók létszáma alapján.

(2) A vendégtanulói jogviszony keretében megszervezett kisebbségi iskolai nevelésre és oktatásra a közoktatásról szóló törvény 87. §-a (1) bekezdésének a) pontjában, a tanulmányi követelmények teljesítésére a 27. § (6) bekezdés d) pontjában, valamint a 73. §-ában foglaltakat kell alkalmazni.

3. § A kisebbségi iskolai nevelésben és oktatásban a kisebbség nyelvét és a kisebbség nyelvén tanított tantárgyak oktatását – a helyi tantervben meghatározottak szerint – az osztályok csoportokra bontásával szervezhetik meg.

4. § A közoktatásról szóló törvény 23. §-ára tekintettel engedélyt kap a kisebbségi nevelésben és oktatásban részt vevő gimnázium és szakközépiskola fenntartója, hogy olyan helyi tantervet hagyjon jóvá, amely alapján az iskola a tanulókat a tizenegyedik évfolyam végére készíti fel az alpműveltségi vizsgára, feltéve, hogy a kilencedik évfolyamot nyelvi előkészítő évfolyamként szervezik meg, és a középiskolai nevelés és oktatás a tizenharmadik évfolyamon fejeződik be. Az iskola a felvétel előtt tájékoztatja a jelentkezőket és szüleit a helyi tantervben foglaltakról.

5. § Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

1. számú melléklet a 32/1997. (XI. 5.) MKM rendelethez

Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve

Bevezető

A kisebbségi óvodai nevelés hazánk egységes nevelési-oktatási rendszerének része, amely a 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelettel kiadott Óvodai nevelés országos alapprogramjával összhangban valósítja meg sajátos célkitűzéseit és feladatait.

A Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve (a továbbiakban: kisebbségi óvodai nevelés irányelve) meghatározza a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségi nevelést biztosító óvodákban folyó sajátos pedagógiai munka alapelveit.

A kisebbségi óvodai nevelés irányelve megfogalmazza a kisebbségi óvodai nevelés célját és feladatait. Kitér az óvodai élet megszervezésének elveire, a kisebbségi óvodai nevelés formáira és a fejlődés jellemzőire az óvodáskor végére.

A kisebbségi óvodai nevelés célja és feladata

1. A kisebbségi óvodai nevelés az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a kisebbség nyelvének és kultúrájának megismerését és elsajátítását, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja.

2. A kisebbségi nevelés célja és feladata, hogy

– biztosítson anyanyelvi környezetet a gyermekek számára;

– ápolja és fejlessze a kisebbségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat;

– készítse fel a gyermeket a kisebbségi nyelv iskolai tanulására;

– segítse a kisebbségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.

3. A kisebbségi nevelést folytató óvodában törekedni kell arra, hogy a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtése mellett – figyelembe véve a gyermek nyelvismeretét – minél teljesebbé váljon a kisebbség nyelvén folyó kommunikáció. Az óvodapedagógus a rendszeresen visszatérő kommunikációs helyzetekkel biztosítja az utánzásra alapuló nyelvelsajátítást.

4. A kisebbségi kultúrkincsből és az anyanemzet kultúrájából (irodalom, zene, népi játék) tudatosan felépített tematika segítségével változatos módon szervezi meg a nyelvelsajátítást. A kialakult nyelvi szituációk függvényében, a természetes nyelvtanulási eljárásnak megfelelően rugalmasan alakítja csoportjainak heti- és napirendjét.

A kisebbségi óvodai nevelés megszervezése

1. A kisebbségi óvodai nevelés a gyermek óvodába lépésétől az iskola megkezdéséig tart.

2. A kisebbségi óvodai nevelésben részt vevő óvodapedagógusnak beszélnie kell a kisebbség nyelvét, ismernie kell a kisebbség szellemi és tárgyi kultúráját, hagyományait, szokásait. Fontos feladata a kultúrkinccs továbbörökítése.

3. A kisebbségi óvodai nevelést folytató óvodában jellemzően a kisebbség nyelvén kell szervezni a gyermekek óvodai életét. Törekedni kell arra, hogy a gyermekek gondozásában résztvevő felnőttek is ismerjék és használják a kisebbség nyelvét (tájnnyelvét).

4. A kisebbségi óvoda nevelő munkáját kiegészíti a családdal (szülőkkel, nagyszülőkkel stb.), a kisebbségi intézményekkel, szervezetekkel való együttműködés, különösen a gyermekek nyelvi kultúrájának fejlesztése, a hagyományápolás és a kisebbségi identitástudat megalapozása és fejlesztése terén.

5. A kisebbségi óvodai nevelést folytató óvodának a kisebbségi kultúra és nyelv ápolását segítő eszközökkel is rendelkeznie kell.

6. Az óvoda környezete tükrözze a kisebbség kultúráját, a kisebbség életmódját, szokásait, hagyományait és tárgyi emlékeit.

A kisebbségi óvodai nevelés formái

A kisebbségi óvoda a tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint alakítja ki, a tartalmakhoz felhasználja a kisebbségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. Az óvodai nevelés terjedjen ki a kisebbségi hagyományok, szokások továbbörökítésére és a kisebbségi identitás megalapozására és fejlesztésére.

Anyanyelvű (kisebbségi nyelvű) óvoda

Az anyanyelvű óvoda az óvodai élet egészét a kisebbség nyelvén szervezi meg. Az óvodai élet tevékenységi formáiban az anyanyelv (a kisebbség nyelve) használata érvényesül. A kisebbség nyelvén nevelő óvoda adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek a magyar nyelvvel, a magyar irodalmi és zenei kultúra értékeivel is megismerkedjenek.

Kisebbségi nevelést folytató kétnyelvű óvoda

A kisebbségi nevelést folytató kétnyelvű óvoda mindkét nyelv (a kisebbség nyelve és a magyar nyelv) fejlesztését szolgálja. Az óvodai élet tevékenységi formáiban a két nyelv használata érvényesül. A két nyelv használatának arányát a nevelési programban az óvodai élet kezdetén a gyermekcsoport nyelvismerete határozza meg. A hangsúly a kisebbségi nyelv fejlesztésére helyeződik.

Cigány kulturális nevelést folytató óvoda

1. A cigány kisebbségi óvodai nevelés folyhat

a) a kisebbség nyelvén,

b) két nyelven,

c) cigány kulturális nevelés keretében, magyar nyelven.

2. A cigány kisebbségi óvodai nevelés keretében az óvoda nevelési programja tartalmazza a cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékeit. A tevékenységi formákban hangsúlyozottan kell szerepeltetni a cigány játékokat, verseket, meséket és dalokat. A vizuális nevelésben a sajátos szín- és formavilágnak helyet kell kapnia. A mozgáshoz kötődő tevékenységek között szerepeljen a cigány tánckultúra megismertetése.

3. A cigány kisebbségi óvodai nevelés oly módon készítse fel a gyermekeket a sikeres iskolai előremenetelre, hogy tudatosan építsen a cigány kultúra és a többségi kultúra közötti különbségekre és hasonlóságokra.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként

- a) a gyermekben alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a kisebbség kultúrája és nyelve iránt;
- b) életkorának és egyéni képességeinek megfelelően rendelkezzen olyan szókinccsel, amely lehetővé teszi, hogy a megszerzett ismereteket tudja a kisebbség nyelvén közvetíteni;
- c) tudjon tájékozódni a kommunikációs helyzetekben;
- d) ismerjen a kisebbség, az anyanemzet (anyaország) kultúrájából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat és játékokat (esetenként tájnyelven is);
- e) ismerkedjék meg a helyi kisebbségi szokások, hagyományok és tárgyi kultúra értékeivel; tanulja meg azok tiszteletét és megbecsülését.

2. számú melléklet a 32/1997. (XI. 5.) MKM rendelethez

Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve

I. RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

Bevezető

A kisebbségi iskolai nevelést és oktatást végző iskola – a 130/1995. (X. 26.) Korm. rendeletben kiadott Nemzeti Alaptantervben és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelvében (a továbbiakban: kisebbségi iskolai oktatás irányelve) foglaltakkal összhangban valósítja meg célkitűzéseit.

A kisebbségi oktatás – a magyarországi közoktatás részeként – megvalósítja az iskolai nevelés és oktatás általános céljait és feladatait és e mellett biztosítja a kisebbség nyelvének tanulását, a kisebbség nyelvén való tanulást, a kisebbség történelmének, szellemi és anyagi kultúrájának megismerését, a hagyományőrzést és -teremtést, az önismeret kialakítását, a kisebbségi jogok megismerését és gyakorlását.

A kisebbségi oktatás segíti a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozót abban, hogy megtalálja, megőrizze és fejlessze identitását, vállalja másságát, elfogadja és másoknak is megmutassa a kisebbség értékeit, erősítse a közösséghez való kötődést.

A kisebbségi oktatást és nevelést folytató intézményekben arra kell törekedni,

a) hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, és alakuljon ki a tanulóknál a reális nemzetkép és kisebbségkép,

b) hogy a tanulók felismerjék az előítéletek és kirekesztés megjelenési formáit, és megismerjék a jelenség hátterét, veszélyeit, az emberi, állampolgári és kisebbségi jogok megsértésének jelenségét.

A kisebbségi oktatás formái

1. A Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek eltérő nyelvvállapota és kulturális sajátosságai, valamint a kisebbségek különbözősége miatt a kisebbségi oktatást a következő oktatási formák szerint lehet megszervezni:

a) anyanyelvű oktatás,

b) kétnyelvű kisebbségi oktatás,

c) nyelvoktató kisebbségi oktatás,

d) cigány felzárkóztató oktatás,

e) interkulturális oktatás.

2. A kisebbségi nevelést és oktatást végző iskola pedagógiai programjába több oktatási forma is beépíthető.

Az anyanyelvű oktatás

1. Az anyanyelvű oktatásban – a magyar nyelv és irodalom kivételével – az oktató és nevelő munka a kisebbség nyelvén folyik. A pedagógiai program magába foglalja az anyanyelv és irodalom tantárgy és a népismeret tanterveit.

2. Az anyanyelvű oktatásban a kilencedik évfolyam intenzív nyelvi előkészítő évfolyamként is megszervezhető, amelynek célja, hogy előkészítsen az anyanyelvű középiskolai oktatás keretében folyó tanulmányok megkezdésére. A résztvevő tanulók a kilencedik évfolyamon a kötelező óraszám minimum hetven százalékát a kisebbségi nyelv tanulására fordítják. A tanuló a tizenharmadik évfolyam befejezését követően tehet érettségi vizsgát.

3. Ha az anyanyelvi oktatás hat évfolyamos gimnáziumban folyik, a nyelvi előkészítés a hetedik és a nyolcadik évfolyamon történik. A tanuló kötelező tanórai foglalkozásának legalább harminc százalékát fordítja a nyelv tanulására. A tantárgyak anyanyelven történő tanulása legkésőbb a kilencedik évfolyamon kezdődik. Az oktatás a hetedik évfolyammal kezdődik és a tizenkettedik évfolyammal fejeződik be.

A kétnyelvű kisebbségi oktatás

1. A kétnyelvű kisebbségi oktatás a nyelvismeret elmélyítésével és tanítási nyelvként való alkalmazásával járul hozzá a kisebbségi oktatás céljainak megvalósításához. Ez a forma lehetővé teszi, hogy az iskola teret adjon a nyelv valóságos szituációban való használatához, és biztosítsa a kiegyensúlyozott kétnyelvű nyelvi készség kialakulását. A pedagógiai program tartalmazza az anyanyelv és irodalom tantárgy és a népismeret tantervét is.

2. A kétnyelvű kisebbségi oktatásban a kisebbségi nyelv és a magyar nyelv a tanítás nyelve, s mindkettő tantárgy is. A kisebbségi nyelven oktatott tantárgyakat az iskolák pedagógiai programja határozza meg. A kisebbségi nyelve és a kisebbségi nyelven tanított tantárgyak aránya intézményenként és évfolyamonként eltérhet. A magyar nyelv és irodalom kivételével valamennyi tantárgy tanítható a kisebbségi nyelven.

3. A kétnyelvű oktatási formában a pedagógiai program által meghatározott, az anyanyelv és irodalomon kívül, legalább három tantárgyat a kisebbségi nyelven kell oktatni, a heti órakeret legalább ötven százalékában. A kétnyelvű oktatást ki lehet terjeszteni az összes tantárgyra azzal a feltétellel, hogy az oktatás nyelve a heti órakeret ötven százalékában a kisebbségi nyelve. A nyelvi előkészítő évfolyamra vonatkozó előírásokat a kétnyelvű kisebbségi oktatás e formájában is alkalmazni kell.

A nyelvoktató kisebbségi oktatás

1. A nyelvoktató kisebbségi oktatás a nyelv tanításával, az irodalom és a kisebbségi népismeret témaköreinek elsajátításával hozzájárul a kisebbségi oktatás céljainak megvalósításához.

2. A nyelvoktató kisebbségi oktatás két formában valósítható meg:

a) A hagyományos nyelvoktató kisebbségi oktatás, amelyben a tanítás nyelve a magyar nyelv, a kisebbségi nyelv és irodalom tantárgyat tanítási óra keretében az első évfolyamtól kell oktatni. A kisebbségi nyelv és irodalom oktatására a heti órakeretből legalább négy, a német nyelvoktató iskolák esetében pedig legalább öt tanórát szükséges biztosítani.

b) A bővített nyelvoktató kisebbségi oktatás, amelynek célja a kétnyelvű kisebbségi, illetve az anyanyelvű oktatási formára való felkészítés. A kisebbségi nyelv és irodalom tanulása, illetve a kisebbségi nyelven való tanulás egyidejűleg folyik. A kisebbségi nyelvet és az irodalmat legkevesebb heti öt órában kell tanítani. Legalább három tantárgy kisebbségi nyelven való tanulását kell lehetővé tenni. A kisebbségi nyelv és irodalom, illetve a kisebbségi nyelvű órák aránya a heti órakeret legalább harmincöt százalékát teszi ki. A bővített nyelvoktató oktatási forma az első évfolyammal kezdődhet és legkésőbb a nyolcadik évfolyammal fejeződhet be.

A cigány felzárkóztató oktatás

1. A cigány felzárkóztató oktatás biztosítja a cigány tanulók számára a cigányság kulturális értékeinek megismerését, a történelméről, irodalmáról, képzőművészetéről, zenei és tánckultúrájáról, valamint hagyományairól szóló ismeretek oktatását. E programnak nem kötelező eleme a cigány nyelv tanulása, de a szülők igénye alapján biztosítja a cigány nyelv általuk beszélt változatának oktatását. Az oktatás elősegíti a cigány tanulók iskolai sikerességét, illetve mérsékli esetleges hátrányaikat. Biztosítja a cigányság helyzetéről,

jogairól, szervezeteiről és intézményeiről szóló ismeretek oktatását. A pedagógia eszközeivel – asszimilációs elvárások nélkül – segíti a cigányság integrációját.

2. A cigány felzárkóztató oktatásban kötelező a cigány népismeret műveltségi terület oktatása és az iskolai sikerességet elősegítő készségfejlesztés. Ezen kívül a tanulók tudásszintjének, készségeinek, etnikulturális háttérének és az iskola lehetőségeinek függvényében az alábbiak közül legalább három területet tartalmazzon:

- a) a tantárgyi fejlesztést;
- b) a kisebbségi önismeret fejlesztését;
- c) a szocializációs, kommunikációs fejlesztést;
- d) a folyamatosan szervezett cigány kulturális tevékenységet;
- e) az egyéni tehetséggondozást.

3. a) A cigány nyelv oktatása esetén a hagyományos kisebbségi oktatási formákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

b) Ha az iskolában nem folyik a cigány nyelv oktatása, akkor legalább heti négy tanórai foglalkozás keretében kell – a 2. pontban meghatározottak szerint – az iskola által választott pedagógiai területek ismereteit oktatni.

c) Az a)–b) pontban meghatározottak mellett a cigány felzárkóztató és tehetséggondozó oktatásban legalább heti három tanórai foglalkozás keretében biztosítani kell a differenciált képességfejlesztő foglalkozásokat, amelyek megszervezhetők a napközis vagy tanulószobai foglalkozások keretében is.

Az interkulturális oktatás

1. Az interkulturális oktatást a "kisebbségi oktatás formái" cím 1. pontjának a)–d) bekezdésében felsoroltak közül bármelyiket megvalósító (a továbbiakban e cím alkalmazásában: kisebbségi oktatás) iskola szervezheti meg azok részére, akik az adott iskolában nem vesznek részt a kisebbségi oktatásban.

2. Az interkulturális oktatás célja, hogy a kisebbségi oktatásban részt nem vevők és a kisebbségi oktatásban résztvevők közösen szervezett nem kötelező tanórai foglalkozások keretében megismerhessék az adott kisebbség kultúráját.

3. A nem kötelező közös tanórai foglalkozások a népismereti műveltségi anyag megismerésére szervezhetők meg. Egyes műveltségi területekből – különösen az Ember és társadalom, a Földünk és környezetünk, a Művészetek, valamint az Életvitel – kialakított tantárgyak hangsúlyozottan tartalmazzák az adott kisebbség kulturális örökségét, jelenét, és bemutatják szokásait, a többségi kultúrával egyenrangúan és megfelelő terjedelemben tárgyalják az adott kisebbségről szóló ismereteket is.

4. A szülők igénye alapján az interkulturális oktatásban résztvevők külön tanórai foglalkozás keretében megismerhetik az adott kisebbség nyelvét, mint élő idegen nyelvet.

5. A közösen szervezett nem kötelező tanórai foglalkozásokon a kisebbségi oktatásban részt vevők aránya nem lehet alacsonyabb, mint a kisebbségi oktatásban részt nem vevők aránya.

6. Az interkulturális oktatás akkor szervezhető meg, ha ez nem akadályozza a kisebbségi oktatást.

A kisebbségi oktatás tartalmi követelményei

A kisebbségi oktatás tartalmi követelményei a Nemzeti Alaptanterv követelményeit veszik alapul, egészítik ki, biztosítva ezáltal, hogy a kisebbségi oktatásban részt vevő tanulók a más iskolákba járó tanulókkal azonos esélyek mellett készülhessenek fel az alpműveltségi vizsgára és az érettségi vizsgára, illetve a felsőfokú iskolai tanulmányok megkezdésére. E mellett a kisebbségi oktatás felkészít a kisebbség anyanyelvi és irodalmi és népismereti (történelmi, földrajzi, kulturális) tananyagából is az alpműveltségi vizsgára, valamint – az érettségi vizsga vizsgaszabályzatában megfogalmazott kisebbségi anyanyelvi, irodalmi és népismereti követelményekre való figyelemmel is – az érettségi vizsgára. Valamely kisebbségi oktatási formában résztvevő iskola pedagógiai programja tartalmazza a kisebbség nyelvének, az irodalomnak és a népismeretnek az oktatását az első évfolyamtól felmenő rendszerben.

Az anyanyelv (kisebbség nyelve) és irodalom

1. A kisebbségi oktatásban kiemelt szerepe van az anyanyelv (a kisebbség nyelve), irodalom és kultúra tanításának. A nyelv tudása hozzájárul a kisebbségi azonosságtudat formálódásához, lehetővé teszi az irodalmi értékek megismerését. A nyelv közösségalkító és – megtartó erő. E feladatát a kisebbségi népismeret, kultúra megismerésével együtt képes ellátni.

2. A kisebbség nyelvének tanítása gyakorlati nyelvi készségek kialakítására, a kisebbség nyelve szóbeli és írásbeli megértésére, illetve művelt köznyelvi szintű használatára törekszik. Az irodalmi nevelés központi feladata, a kisebbség és az anyaország irodalmának megismertetése, az irodalom (olvasás) megszerettetése, az anyanyelven (a kisebbség nyelvén) az olvasási kedv felébresztése és megerősítése.

3. Az anyanyelv (a kisebbség nyelve) és irodalom oktatása igazodik a kisebbségi oktatás formáihoz.

a) A hagyományos nyelvoktató és a bővített nyelvoktató oktatási formában a kisebbségi nyelv és irodalom helyi tantervét a kisebbségi nyelv és irodalom általános fejlesztési, és az e rendelet részeként a kisebbség nyelvén és magyar nyelven egyidejűleg kiadásra kerülő kisebbségenkénti részletes követelmények alapján kell megfogalmazni. A követelmények meghatározásának alapja a tanulók életkori sajátosságait, valamint a kisebbségi oktatás célját és tartalmát figyelembe véve a Nemzeti Alaptanterv élő idegen nyelv részletes követelményei. A kisebbségenkénti részletes követelményeket a negyedik évfolyam végére is ki kell dolgozni. A kisebbség nyelvének és az irodalomnak az oktatása az első évfolyamtól kezdődik.

b) Az anyanyelven (kisebbség nyelvén) és a kétnyelven folyó oktatási formában az anyanyelv és irodalom helyi tantervét az anyanyelv és irodalom általános fejlesztési, és az e rendelet részeként az adott kisebbség nyelvén és magyar nyelven egyidejűleg kiadásra kerülő, szemléletében és felépítésében a NAT struktúráját követő, kisebbségenkénti részletes

követelmények alapján kell elkészíteni. Az anyanyelv (a kisebbség nyelvének) oktatása az első évfolyamtól kezdődik.

A magyar nyelv és irodalom és a kisebbségi anyanyelv kapcsolata

Tekintettel arra, hogy a kisebbségi oktatás célja a kisebbségi önazonosság megőrzése és erősítése, a magyar nyelv és irodalom általános fejlesztési és részletes követelményeinek az iskola pedagógiai programjában, helyi tantervében történő megjelenítése során figyelembe kell venni, hogy a kisebbség nemzeti identitás szempontjából egy másik nemzet kultúrájához, nyelvéhez, irodalmához kötődhet.

A kisebbségi népismeret

1. A kisebbségi népismeret tananyag az egyes kisebbségek és anyanemzetük, illetve nyelvemzetük kultúrájáról, történelméről, hagyományairól és jelenéről szóló ismereteket tartalmazza. Általános fejlesztési, és az e rendelet részeként az adott kisebbség nyelvén és magyar nyelven egyidejűleg kiadásra kerülő kisebbségenkénti részletes követelmények, a Nemzeti Alaptanterv több műveltségi területéhez kapcsolódnak (különösen Anyanyelv és irodalom, Ember és társadalom, Ember és természet, Természetismeret, Földünk és környezetünk, Művészetek), azok tartalmához és szerkezetéhez igazodnak.

2. A kisebbségi népismeret általános témakörei:

a) a kisebbség nyelve, tárgyi és szellemi kultúrája

– nyelvhasználati sajátosságok, beleértve a nyelvjáráásokat, nyelvváltozatokat,

– vizuális kultúra (építészeti emlékek, képzőművészet, iparművészet, népművészet, filmművészet),

– ének-, zenei és tánckultúra (zenei örökség, színház, tánc és játék),

– hagyományok, régi és új szokások, kulturális javak, mesterségek, gazdasági élet, ünnepek és jelképek,

– szociológiai és településföldrajzi ismeretek.

b) A kisebbség történelemalakító és kultúraformáló szerepe, civilizációja

– a kisebbség magyarországi történelme és irodalma, az anyanemzet, nyelvi (anya)országok történelmének, irodalmának korszakai; az anyanemzet, illetve a nyelvi (anya)országok földrajza,

– oktatás-, kultúrtörténet, jelenkor,

– a kisebbségek más országokban élő csoportjai.

c) Kisebbségi és állampolgári jogok

– a kisebbségek jogai, hazai és nemzetközi jogrendszer,

- a kisebbségek intézményrendszere,
- nemzetközi kapcsolatok.

3. A kisebbségi népismeret tanítása önálló tantárgyként, illetve a Nemzeti Alaptanterv műveltségi területeibe integráltan folyhat, és szükséges, hogy tanórán kívüli tevékenységek formájában is (mint pl. a szakkörök, a táborok, a kirándulások, a népdal- és tánckörök, a játszóházak, a színjátszó körök, a zenekarok) megjelenjen. Pedagógiaileg kiemelt értékű a tárgyi és szellemi (néprajzi, népdal stb.) gyűjtőmunka, az alkotó tevékenység, az egyéni, illetve csoportos kutatás, projektmunka. Az egyes tantárgyakba integrált oktatás során, az ének-zene, a tánc és a drámaoktatás esetén a hangsúlyt a kisebbségi tartalmakra kell helyezni.

4. Az egyes kisebbségek esetében a kétnyelvű és az anyanyelvű oktatási formában a népismereti követelmények magasabb szinten is megfogalmazhatók, mint a nyelvoktató oktatási forma esetén. A népismeret önálló tantárgyként történő tanításakor az oktatás nyelve a kisebbség nyelve, integrált feldolgozásakor a kisebbség nyelve, a magyar nyelv, vagy mindkettő lehet.

5. A kisebbségi népismeret oktatásának követelményeit össze kell hangolni az anyanyelv (kisebbség nyelve) és irodalom, illetve a többi műveltségi terület követelményeivel.

II. RÉSZ

KÖVETELMÉNYEK

Anyanyelv (a kisebbség nyelve) és irodalom

(Tanítási nyelvű és kétnyelvű oktatási forma)

Általános fejlesztési követelmények

Az anyanyelv és irodalom követelményei megegyeznek a Nemzeti Alaptanterv tíz pontban összefoglalt Anyanyelv és irodalom műveltségterület általános fejlesztési követelményeivel, azzal az értelemszerű eltéréssel, hogy azokat az adott kisebbség nyelvére és az adott nyelvű irodalomra kell vonatkoztatni, a tizedik pontban pedig az adott nyelv irodalmára vonatkozó, minden iskolában kötelezően tanítandó tananyagot kell feltüntetni. Az ebből kiemelt alábbi követelményeket minden iskolában teljesíteni kell.

Az anyanyelvű, illetve a kétnyelvű oktatási formában, a világirodalomra vonatkozó ismeretek taníthatók a kisebbség nyelvén.

1–6. évfolyam

1. Felkészítés az együttműködéshez szükséges nyelvi képességekre, a kulturált nyelvi magatartásra. Annak tudatosítására, hogy a kommunikáció egyéni és társas érték, hogy a beszédkultúra a társas-társadalmi megértés fontos eleme.

a) A tanuló ismerje fel az adott nyelv jelentőségét a gondolatok, érzelmek, szándékok kommunikációs eszközeként.

b) Alkalmazza helyesen a szóhangsúlyt, érzékelje a mondatok különféle fajtáit, hangsúlyának különféle módozatait a közlés szándéka szerint. Ejtse helyesen az adott nyelv hangzóit, vegye észre a kiejtett hang és betűk közötti kapcsolatot, eltérést.

c) Legyen képes részt venni beszélgetésben, vitában.

d) Kérdések, válaszok megfogalmazásának képessége, a hallottak kiegészítése; együttműködés a társakkal beszélgetésen.

e) Mindennapi élmények elmondása.

2. Az anyanyelvű, kisebbségi nyelvű írásbeliség normáihoz alkalmazkodó szövegalkotás elsajátítása.

a) Alakuljon ki a megfelelő tempójú és rendezettségű írás.

b) Alkalmazza a tanuló az adott nyelv nyelvtani felépítésének alapelemeit.

c) Diktálás után tudjon helyesen írni.

d) Az önkontroll és a szövegjavítás fokozott önállósággal történjen.

3. Szövegértés fejlődése, mely a köznapi és irodalmi műfajok tartalmi lényegének felfogását jelenti.

a) Legyen képes megfelelő tempójú hangos és néma olvasásra.

b) Az olvasott művekben megismertekkel az aktív szókinccs gazdagítása, az olvasottak megjelenítése (a művek üzenetének kifejezése, élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok kifejezése).

4. Az életkori sajátosságoknak megfelelő irodalmi alkotások ismerete, az adott kisebbség népköltészeti és irodalmi alkotásainak, mint a szellemi önkifejezés eszközeinek megismerése.

a) Alakuljon ki a tanulóban az olvasás igénye, érzékelje, hogy az irodalmi alkotásokon keresztül az adott nép szellemisége is megismerhető.

b) A tanuló értse saját és szűkebb környezetének adott kisebbséghez és ezen keresztül egy néphez való tartozását.

7–10. évfolyam

1. Felkészítés az együttműködéshez szükséges nyelvi képességekre, a kulturált nyelvi magatartásra.

a) Mélyüljön el az adott nyelven való kommunikáció képessége és igénye.

b) Minden helyzetben tudja használni a tanuló az anyanyelvét (a kisebbségi nyelvet), mint a közlés eszközt. Ismerje fel a kétnyelvűség előnyét.

c) Legyen képes adott nyelven a közlés tartalma és a beszélő szándéka közötti kapcsolat felismerésére.

2. Az anyanyelvű, kisebbségi nyelvű írásbeliség normáihoz alkalmazkodó szövegalkotás elsajátítása.

a) Használja a tanuló az írást az önkifejezés eszközeként.

b) Alkalmazza tudatosan az adott nyelv hangtani, szótani és mondattani szabályait.

c) Legyen képes az adott nyelv nyelvtani struktúráinak, kategóriáinak használatára.

d) Az írásbeli közlés során használja biztonságosan a helyzetnek, szándéknak megfelelő stílust, formát.

3. Szövegtérítés fejlődése, mely a köznapi és irodalmi műfajok szövegfeldolgozását jelenti.

a) Ismerje a tanuló az anyanyelvű (adott nyelvű) irodalom kialakulását, fejlődését.

b) Ismerje a legjelentősebb írók, költők életét és műveit. Legyen tájékozott az adott népcsoporthoz tartozó alkotókat és műveiket illetően.

c) Legyen képes a tanuló a művek önálló elemzésére, saját véleményének kifejtésére.

A kisebbségi nyelv és irodalom

(Hagyományos nyelvoktató és bővített nyelvoktató kisebbségi oktatási forma)

Általános fejlesztési követelmények

1–6. évfolyam

1. Beszédkészség, beszédalkotás

a) Merjen a tanuló az adott nyelven megszólalni, fokozatosan növekedjen beszédbátorsága és önbizalma.

b) Értse meg és tudja követni a tanár egyszerű utasításait.

c) Tudjon egyszerű módon kérdezni, válaszolni, információt adni, kérni valós beszédhelyzetekben.

d) Legyen képes megoldani a hallás utáni értési feladatokat. Megértési problémák esetén tudjon segítséget kérni.

e) Tanuljon meg és mondjon el emlékezetből néhány dalt, mondókát, verset az adott nyelven.

2. Olvasásértési készség

a) Ébredjen fel a tanuló érdeklődése népcsoportja kultúrája iránt.

b) Ismerje fel és értse meg a leírt ismert szavakat, kifejezéseket. A megértést cselekvéssel, szóban vagy írásban jelezze vissza.

c) Legyen képes az adott nyelven szöveg felolvasására életkorának megfelelően.

d) Tudjon a szövegből egyszerű információkat kiemelni.

e) Legyen gyakorlata egyszerű, ismert nyelvi elemekből álló szöveg néma olvasással való megértésében.

3. Írásbeli készség

a) Legyen képes a tanuló adott nyelven egyszerű szöveg lemásolására és tollbamondás után helyes leírására.

b) Tudjon egyszerű, tényyszerű információkat írni az adott nyelven.

c) Legyen képes minta alapján több mondatból álló, összefüggő szöveget írni (párbeszéd, üzenet, üdvözlő képeslap, bemutatkozás).

7–10. évfolyam

1. Beszédértés, beszéd-készség

a) A tanuló tudja használni a kisebbség nyelvét hétköznapi kommunikációs helyzetekben.

b) Legyen képes mondanivalóját a tartalomnak megfelelő formában megfogalmazni.

c) Tudjon beszélgetést kezdeményezni és fenntartani, élményeiről beszámolni, információkat kérni és adni.

2. Olvasásértési készség

a) Tudjon a tanuló nyelviileg összetettebb szöveget is megérteni, feldolgozni (tanórán tanári segítséggel, illetve házi olvasmányként).

b) Ismerjen meg néhány irodalmi alkotást (verset, novellát, elbeszélést, regényt) az adott népcsoport kultúrájából.

c) Legyen igénye a kisebbség nyelvén való olvasásra.

d) Legyen képes a tanultak köréből bármely típusú szöveget kifejezően felolvasni (megfelelő hangsúlyokkal, a szöveg lényegének visszaadásával).

3. Írásbeli készség

a) Legyen képes a tanuló az adott nyelv alapvető nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségeinek alkalmazására. Tudjon összehasonlítást tenni a magyar és a kisebbség nyelve között.

b) Az adott nép kultúrájáról szóló alkotásokon keresztül ismerje meg annak a népnek szellemiségét, a kétnyelvűség előnyeit. Legyen képes tudásszintjének megfelelően egyszerűbb szövegek fordítását megoldani.

c) Legyen képes visszaadni írásban is egy-egy irodalmi alkotás lényegét, mondanivalóját.

A kisebbségi népismeret

(Minden oktatási forma számára)

Általános fejlesztési követelmények

1–6. évfolyam

1. A tanuló tudjon ismereteket meríteni különböző forrásokból népcsoportjáról, ismerje családjá és környezete kisebbségi kötődését, zenei és tradicionális népi kultúráját, nyelvhasználati sajátosságait.

2. Ismerje a kisebbség szimbólumait, ünnepeit.

3. Ismerje kisebbsége regionális és országos elhelyezkedését.

7–10. évfolyam

1. Ismerje a tanuló a kisebbség (és az anyanemzet) kulturális életének kiemelkedő eseményeit, országos és regionális fesztiváljait, személyiségeit, műveiket. Legyen képes különböző forrásokból tájékozódni.

2. A tanuló ismerje a kisebbség anyaországának történelmét és társadalomföldrajzát.

3. Ismerje a kisebbség magyarországi történelmét, főbb sorsfordulóit.

4. Ismerje a hazai kisebbségi és emberi jogok rendszerét. Legyen képes megfelelő formában érvelni, vitatkozni a kisebbséget érintő kérdésekben. Fogalmazzon meg saját véleményét adott kisebbséget érintő eseményről, jelenségről.

5. Ismerje az adott kisebbség anyaországon kívüli jelenlétét.

6. Ismerje az adott kisebbség nemzetközi kapcsolatait.